

Svetonio (Aug.35)

- ▶ Senatorum **affluentem numerum deformi et incondita turba erant** enim super mille, et quidam indignissimi et post necem Caesaris per gratiam et praemium adlecti, **quos orciuos vulgus uocabat ad modum pristinum et splendorem redegit duabus lectionibus: prima ipsorum arbitratu, quo uir uirum legit, secunda suo et Agrippae (...)**
- ▶ autem lecti probatique et religiosius et minore molestia senatoria munera fungerentur, sanxit, ut prius quam consideret quisque ture ac mero supplicaret apud aram eius dei, in cuius templo coiretur,
- ▶ et ne plus quam bis in mense legitimus senatus ageretur, Kalendis et Idibus, neue Septembri Octobriue mense ullos adesse alios necesse esset quam sorte ductos, per quorum numerum decreta confici possent;
- ▶ sibi que instituit consilia sortiri semenstria, cum quibus de negotiis ad frequentem senatum referendis ante tractaret.
- ▶ sententias de maiore negotio non more atque ordine sed prout libuisset perrogabat, ut perinde quisque animum intenderet ac si censendum magis quam adsentiendum esset.

Dion Cassius 55.3.1-4

- ▶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστιν, ὃ δ' Αὔγουστος τὰς τε τῆς γερουσίας ἔδρας ἐν ῥηταῖς ἡμέραις γίνεσθαι ἐκέλευσεν ἔπειδὴ γὰρ οὐδὲν πρότερον ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν ἐτέτακτο καὶ τινες διὰ τοῦτο πολλάκις ὑστέριζον, δύο βουλὰς κατὰ μῆνα κυρίας ἀπέδειξεν, ὥστε ἐς αὐτὰς ἐπάναγκες, οὓς γε καὶ ὁ νόμος ἐκάλει, συμφοιτᾶν;
- ▶ .
- ▶ (2) καὶ ὅπως γε μηδ' ἄλλη μηδεμία σκῆψις τῆς ἀπουσίας αὐτοῖς ὑπάρχη, προσέταξε μήτε δικαστήριον μήτ' ἄλλο μηδὲν τῶν προσηκόντων σφίσι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ γίνεσθαι, τὸν τε ἀριθμὸν τὸν ἐς τὴν κύρωσιν τῶν δογμάτων ἀναγκαῖον καθ' ἕκαστον εἶδος αὐτῶν, ὥς γε ἐν κεφαλαίοις εἶπεῖν, διενομοθέτησε, καὶ τὰ ζημιώματα τοῖς μὴ δι' εὐλογὸν τινα αἰτίαν τῆς συνεδρείας ἀπολειπομένοις ἐπηύξησεν.

▶ (3) ἐπειδὴ τε πολλὰ τῶν τοιούτων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὑπευθύνων ἀτιμώρητα εἴωθε γίνεσθαι, κληροῦσθαι τε αὐτοὺς εἰ συχνοὶ τοῦτο ποιήσειαν, καὶ τὸν ἀεὶ πέμπτον λαχόντα ὀφλισκάνειν αὐτὰ ἐκέλευσε. τὰ τε ὀνόματα συμπάντων τῶν βουλευόντων ἐς λεύκωμα ἀναγράφας ἐξέθηκε: καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν κατ' ἔτος τοῦτο ποιεῖται.

▶ .

▶ 4) ταῦτα μὲν ἐπὶ τῇ τῆς συμφοιτήσεως αὐτῶν ἀνάγκῃ ἔπραξεν: εἰ δ' οὖν ποτε ἐκ συντυχίας τινὸς μὴ συλληχθεῖεν ὅσους ἢ χρεῖα ἐκάστοτε ἐκάλει ἢ πλὴν γὰρ ὅτι ὁσάκις ἂν αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ παρῆ, ἔν γε ταῖς ἄλλαις ἡμέραις ἐς πάντα ὀλίγου τὸ τῶν ἀθροιζομένων πλήθος καὶ τότε καὶ μετὰ ταῦτα ἀκριβῶς ἐξητάζετο, ἐβουλευόντο μὲν καὶ ἢ γε γνώμη συνεγράφετο, οὐ μέντοι καὶ τέλος τι ὡς κεκυρωμένη ἐλάμβανεν, ἀλλὰ αὐκτώριτας ἐγίγνετο, ὅπως φανερόν τὸ βούλημα αὐτῶν ἦ.

Lex Iulia de senatu habendo

SEN. DE BREVITATE VITAE 20.4

PLIN., *EP.* 5.13.5; 8.14-19-20

GELL. 4.10.1

SVET., *AUG.* 35

D.C. 55.1-5

Svet., Aug. 35

- ▶ Quo tempore existimatur lorica sub veste munitus ferroque cinctus praesedissee decem valentissimis senatorii ordinis amicis sellam suam circumstantibus

Asc, ad Corn. 58C

*EAQUE IPSA SENATUS CONSULTA PER PAUCOLOS
ADMODUM FIEBANT ; INDIGNE EAN CORNELI ROGATIONEM
TULERANT POTENTISSIMI QUIQUE EX SENATU, QUORUM
GRATIA MAGNOPERE MINUEBATUR*

Fest. s.v. *numera senatum*, 174L

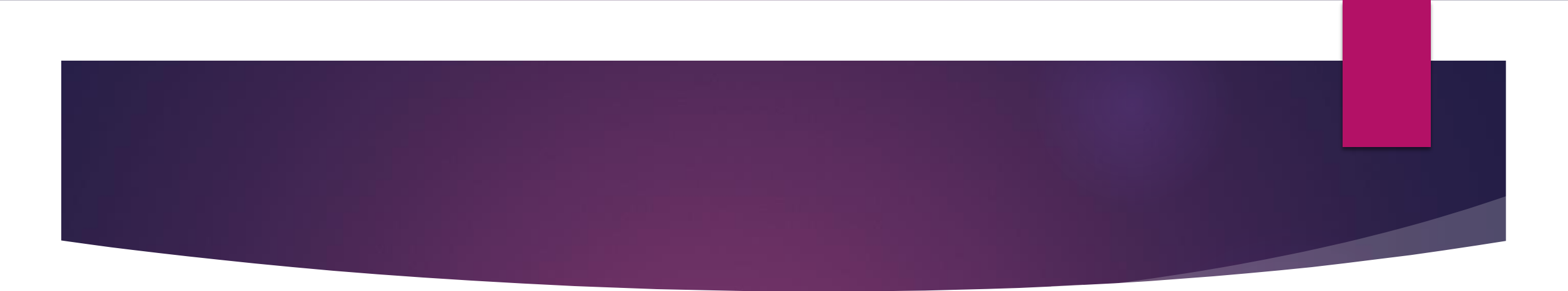
Numera senatum ait quivis

senator consuli, cum inpedimento vult esse quo minus faciat senatus consultum, postulatque, ut aut res, quae adferuntur, dividantur; aut singuli consulantur; aut si tot non sint senatores, quo numero liceat perscribi senatus consultum.

Cic., de legibus

3.11 : *Senatori qui non aderit, aut causa
aut culpa esto*

3.40 : Huic iussa tria sunt : ut adsit, nam
gravitatem res habet cum frequens
ordo est, ut..

-
- ▶ Cic., Cato maior 56: *sed venio ad agricolas, ne a me ipso recedam. in agris erant **tum** senatores id est senes, siquidem aranti L. Quinctio Cincinnato nuntiatum est eum dictatorem esse factum; (...). a villa in senatum arcessebatur et Curius et ceteri senes, ex quo qui eos arcessebant, viatores nominati sunt*

Cic., Cato maior 38

VENIO IN SENATUM FREQUENS ULTROUE AFFERO RES MULTUM ET DIU
COGITATAS;

Aulo Gellio 14.7

*PRAETER HAEC DE PIGNORE QUOQUE CAPIENDO DISSERIT DEQUE MULTA
DICENDA SENATORI, QUI, CUM IN SENATUM UENIRE DEBERET, NON ADESSET.*

Val. Max. 2.2.6

*ANTEA SENATUS ADSIDUAM STATIONEM EO LOCO PERAGABAT,
QUI HODIEQUE SENACULUM APPELLATUR, NEC EXPECTABAT UT
EDICTO CONTRAHERETUR, SED INDE PROTINUM IN CURIAM
VENERANT;*

Propertius 4.1.11-14

1. *Curia, praetexto quae nunc nitet alta senatu, / pellitos habuit, rustica
corda, / Patres. bucina cogebat priscos ad verba Quirites: / centum illi in
prati saepe senatus erat.*

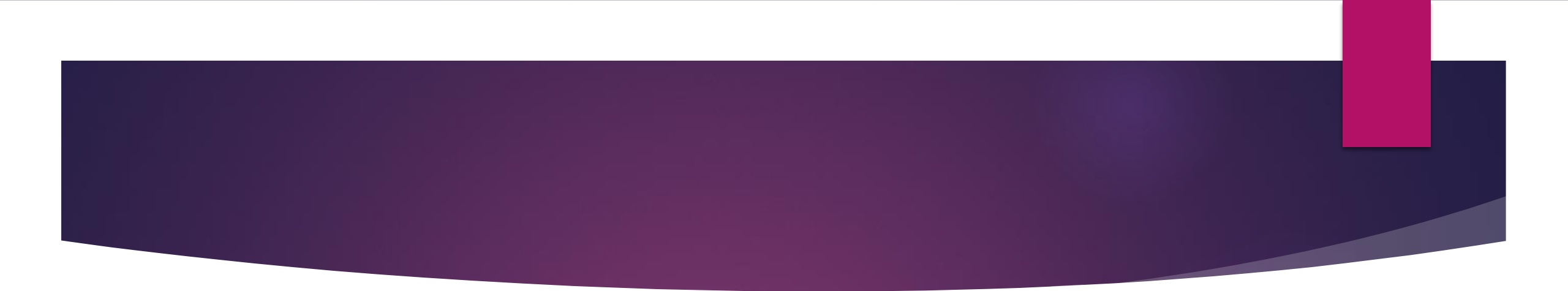
► *In prati saepe*, Heinsius

Propertius, I, 11-14

► *Curia, praetexto quae **nunc nitet alta** senatu, / pellitos habuit,
rustica corda, Patres. /bucina cogebat priscos ad verba Quirites: /
centum illi in **prato saepe** senatus erat.*

Centum illi in prati saepe senatus erat

*Heinsius 1742; Teubner 1979; LOEB 1990; Les Belles Lettres 2005;
Oxoniensis 2007; Fedeli 2015*

-
- ▶ *« Non a caso, inoltre, lo sguardo si sposta subito dopo gli aurea templa sulla Curia e sui senatori antichi e contemporanei: poiché il Senato è il simbolo della persistenza dei valori repubblicani, ci si rende conto che nel tessere l'elogio del programma edilizio di Augusto, il poeta ha messo in luce, oltre al suo rispetto dei valori religiosi tradizionali (l'architettura sacrale) anche quelli della continuità fra ideologia imperiale e antichi valori repubblicani (Fedeli 2015, pp. 130-131).*